

DE GLIMLACH VAN GOD

'Vrijheid is de enige gave die jij Gods Zonen kunt schenken...'(T8.IV.8:1)

Vele jaren geleden verzamelde ik kaarten van Madonna's. Op vakanties in Frankrijk en Italië kon ik het niet laten kaarten te kopen met daarop reproducties van schilderijen, fresco's en tekeningen van Maria en het kindje Jezus – een onderwerp dat talloze malen is uitgebeeld door kunstenaars. Op een of andere manier had ik iets met die Madonna's en zo kwam ik thuis met verschillende Maria's en kindje-Jezussen: van Michelangelo, van Leonardo da Vinci, van Botticelli en van andere kunstenaars. In die periode hingen en stonden ze her en der in mijn huis, op prikbordjes of in een lijstje aan de muur.

Mijn favoriet was een afbeelding van een schilderij van Botticelli, 'Madonna met kind' genaamd. Dat komt door de manier van kijken van de twee hoofdfiguren. Alle Maria's en kindje-Jezussen kijken namelijk anders, viel mij op. Sommige kindjes kijken recht naar de toeschouwer, andere zijn verdiept in hun spel of reiken uit naar een andere figuur op het schilderij. Maria kijkt vaak dromerig of serene voor zich uit. Of ze kijkt ernstig, alsof ze al weet wat haar te wachten staat – ze zal haar zoon kwijtraken. Maar op deze schildering van Botticelli *kijken Maria en het kindje elkaar aan*. Maria wijst op haar borst, alsof ze zeggen wil: drink maar, er is overvloed. Kindje Jezus kijkt naar haar op, vol vertrouwen en in liefde. Maria kijkt met een uiterst tedere, liefdevolle blik op hem neer. Een lichte glimlach speelt rond haar mond. Niets kan moeder en zoon scheiden. Maria en Jezus wisselen eeuwige liefde uit. En daarmee werd de Madonna van Botticelli mijn favoriet, kreeg hij een ereplekje en behield dit lang nadat de andere Maria's in mijn huis het veld hadden moeten ruimen.

De eerste glimlach van mijn zoon herinner ik me nog heel goed. Hij was zes weken oud, en had gedronken aan mijn borst. Hij reageerde met een voldane glimlach. Ik wist niet dat baby's al zo jong konden glimlachen en was opgetogen. Daarna zou ik nog vaak genieten van zijn - vooralsnog tandeloze - lachjes.

Ogenschijnlijk stond niets mijn moedergeluk in de weg, maar dat was niet zo. De lachjes vonden plaats temidden van een steeds grimmiger atmosfeer tussen mijn partner en mij. Ik weet achteraf niet meer waarom ik zo snel moeder wilde worden, terwijl ik net samenwoonde met een partner die ik op dat moment eigenlijk nog niet goed kende. Evenmin waarom hij vader wilde worden terwijl hij nog niet echt voor mij gekozen had. Met wijsheid achteraf lijkt het een op alle fronten verkeerde beslissing te zijn geweest. Maar wie zal zeggen wat verkeerd is?

Op het moment dat onze zoon Martijn* geboren werd, hielden we allebei ontzettend veel van hem en voelden we beiden een innige band met onze zoon. Maar we konden die liefde voor hem niet delen met elkaar. We waren niet in staat een relatie met elkaar aan te gaan, samen een kind te hebben en hem samen op te voeden. Onze relatie, liefdevol bedoeld, sloeg om in haat. Het eerste jaar na Martijns geboorte herinner ik me vooral als een jaar van grote pijn en eenzaamheid. Dat liep uit op een dramatische scheiding. Na enige tijd waren we in staat een co-ouderschap af te spreken, dat moeizaam verliep. Onze zoon groeide gedeeltelijk op bij mij, en gedeeltelijk bij zijn vader die later hertrouwde en een tweede kind kreeg. Ondanks eindeloos gedoe over brengen en halen, afspraken over vakanties en verschil van mening over opvoedkundige kwesties ontstond er langzamerhand een nieuwe status quo. Ik raakte min of meer ingesteld op een leven als alleenstaande, werkende moeder met een kind dat er de helft van de week was en de andere helft van de week ineens weg was. Als hij bij zijn vader was miste ik hem. Maar na korte of langere tijd kwam altijd weer het moment dat hij terug was.

Toen Martijn zeven jaar was, begonnen er dingen te verschuiven in de verhouding tussen hem en mij en in het nog altijd broze co-ouderschap. Al vanaf zijn babytijd was het duidelijk dat hij en zijn vader een sterke band met elkaar hadden. De verhouding tussen mij en Martijn daarentegen was dubbel. Enerzijds was er een enorme band tussen ons, voelden we elkaar heel sterk aan en deelden dezelfde interesses: boeken, tekenen, spiritualiteit en een fascinatie voor het oude Egypte. Anderzijds was er een enorme onderhuidse spanning en leek Martijn alle weerstand en onvrede die hij voelde over het aardse leven vooral op mij af te schuiven: wát hem ook dwars zat, het was altijd mijn schuld. Hij was uiterst gevoelig en creatief, maar ook bijzonder weerspannig en driftig. ‘Een echt nieuwtijdskind,’ riepen sommige mensen vertederd, terwijl anderen me dringend adviseerden deskundigen te raadplegen. Er waren inderdaad heel wat deskundigen die naar Martijn keken, maar zonder resultaat. Martijn bleef maar boos op mij zonder duidelijke redenen hiervoor te geven; ik op mijn beurt voelde me vaak door hem leeggezogen en beroofd van mijn energie.

Zijn zevende verjaardag vierden we met een ridderfeest. Ik las een boek voor waar hij vol van was: over de middeleeuwse jongen Tobias die als page wegging uit het ouderlijk kasteel om te dienen op een ander kasteel en later ridder te worden. Martijn was gek op het boek en voelde zich zélf Tobias. Page worden – zo stond er – mocht al vanaf zeven jaar. Dat beviel hem zeer. Zelf las ik het boek anders. Ik dacht aan de moeders van die toekomstige ridders, de moeders die hun zoons vanaf hun zevende jaar moesten laten gaan.

Een paar maanden na zijn verjaardag nam ik een besluit, na lang afwegen en veel innerlijke leiding vragen. Ik besloot in te gaan op Martijns dringende verzoek om bij zijn vader en stiefmoeder te mogen wonen met alleen een weekend- en vakantie-regeling met mij. Ik overwoog dat een ‘echt’ huis in plaats van wekelijks pendelen tussen twee huizen, hem wellicht meer rust zou geven. En hij was welkom in het nieuwe gezin van zijn vader. Ik heb Martijn zelden zo blij gezien als op het moment dat ik hem vertelde dat ik het goed vond dat hij bij papa ging wonen. Het was één van die momenten dat ik begreep dat moederschap dienstbaarheid is en dat dat soms vreemde vormen kan aannemen. Later las ik in de Cursus:

‘Bescherm alle dingen die jij van waarde acht door ze weg te geven, en je bent er zeker van dat je ze nooit kwijt zult raken. Wat je dacht dat je niet had blijkt daardoor het jouwe te zijn. Maar hecht geen waarde aan de vorm ervan. Want die zal mettertijd veranderen en onherkenbaar worden, hoezeer je ook probeert die veilig te stellen. Geen vorm is blijvend. Het is de gedachte achter de vorm der dingen die onveranderlijk leeft.’ (WdI.187.4.)

Toch was dit nog maar het begin van een ontwikkeling die ik niet voorzien had. Toen Martijn een paar weken bij zijn vader woonde, kwam al zijn onderhuidse kwaadheid op mij aan de oppervlakte en dit leidde tot een enorme razernij, als een vulkaan die tot uitbarsting kwam. Hij wilde helemaal niet meer naar mij. Hij wilde niets meer met mij te maken hebben. Het eerste teken was een totaal onverwacht, woedend telefoontje van hem. Hij was bij zijn vader en zou door mij van school gehaald worden. Hij schreeuwde me toe dat ik niet naar school mocht komen, dat papa hem kwam ophalen en dat hij dat al met papa besproken had. Dat hij bij papa bleef, voor altijd. Het was alsof een ijzige hand me naar de keel greep. Ik vertelde mezelf rustig te blijven, maar ik voelde dat er iets aan het gebeuren was, iets vreselijks, iets wat ik niet wilde, en waar ik niet eens aan wilde denken.

Maar waar ik niet aan wilde denken, dat gebeurde wél. Er volgden uiterst moeizame weken met een kind dat bleef volhouden dat hij nooit meer naar mama wilde, zijn vader die besloot mee te gaan met die wens en er nauwelijks met mij over wilde communiceren en een bezorgde leerkracht die niet meer kon doen dan toekijken. Uiteindelijk kwamen zijn vader en

ik overeen dat Martijn naar een kindertherapeut zou gaan. In wekelijkse sessies hielp zij hem meer contact met zijn gevoelens te maken en te ontspannen. Hij vond het prettig naar haar toe te gaan. Maar het tweede doel van de therapie – Martijn zo ver krijgen dat hij uit eigen beweging weer naar mij toe wilde – dát doel werd niet bereikt. Hij weigerde halsstarrig bij mij te komen, en wilde ook geen enkel ander contact – niet per telefoon, niet per email. Elke poging van mij liep uit op nog meer woede, waarbij hij zich geheel afsloot. ‘Zie het als een allergie,’ zei de kindertherapeute tegen mij. ‘Hij is als het ware allergisch voor jou, en hoe meer druk je uitoefent hoe erger het wordt. Het beste kun je helemaal niets doen, en afwachten tot hij zelf weer contact wil.’

Helemaal niets doen. Alle reflexen in mij wilden het tegendeel: actie, vechten, bellen, praten, schreeuwen, dóen. Dit gaat zo maar niet, het is toevallig wel mijn kind! Mijn eerste reacties op het hele gebeuren waren dan ook om juist voortdurend iets te doen. Daarin werd ik breed gesteund door vrijwel iedereen om me heen, want ‘je kunt je niet zomaar je eigen kind laten afpakken!’ Dat vond ik ook. En zo sleurde ik een heftig tegenstribbelende zoon op de fiets als het ‘mijn’ weekend was en ik hem kwam ophalen bij zijn vader (dat lukte slechts één keer). Ik kreeg Martijn met veel moeite zo ver dat hij een week met mij op vakantie wilde, waarin ik hem paaide met veel uitstapjes, ijs en patat en intussen probeerde met hem te praten- zonder resultaat. Ik regelde ouderbegeleiding door een psycholoog voor zijn vader en mij waar mijn ex met veel tegenzin naartoe ging. Ik sprak met een advocaat en belde de politie wanneer het ‘mijn’ weekend was en Martijn niet gebracht was. Ik vocht als een leeuwin en het leverde allemaal niets op. Terwijl ik hem eerst nog af en toe een weekend zag, werd het daarna nog een paar keer een middag en toen hield ook dat op. Hij ontglipte mij als zand tussen de vingers. Wanhopig moest ik constateren dat ik mijn kind kwijtraakte terwijl ik er met mijn neus bovenop stond. ‘Dit kán niet,’ zeiden mensen om me heen. ‘Ik weet het,’ zei ik. ‘Het kán ook niet. Maar het gebeurt.’

De boodschap werd steeds duidelijk. De Heilige Geest vertelde het me. De wilgen in het bos fluisterden het me toe. Laat het gaan... stop je verzet... buig.

Ik was al een hele tijd intensief bezig met *Een cursus in wonderen*. Ik bestudeerde het Tekstboek, deed het Werkboek. Een paar maanden eerder was de vraag in me opgekomen: Wat zou er gebeuren in mijn leven als ik de Cursus werkelijk *helemaal* ging toepassen....? Wel, de kans om dat uit te proberen had ik nu dus gekregen. Terwijl ik aan het vechten was, probeerde ik tegelijkertijd de situatie aan de Heilige Geest te geven (wat een stuk gemakkelijker is als je wanhopig bent): ‘Ik zie niet wat mijn hoogste belang is.’ En: ‘Ik weet van niets waartoe het dient’ (WdI.24 en 25). En ik probeerde te blijven vergeven, alle betrokkenen, inclusief mijzelf. Dat hielp. De Heilige Geest liet me steeds weer liefde zien. Liefde voor mijzelf, voor Martijn, voor iedereen die worstelde in deze situatie en zijn hoogste bod deed. Ik stopte met vechten en ging door met vergeven. Mijn verzet en woede begonnen te verdwijnen. Ik begon in de situatie meer ruimte te ervaren. ‘*Vrijheid is de enige gave die jij Gods Zonen kunt schenken...*’ (T.8.IV.8:1)

Ik voelde weer ruimte van binnen. Wat bleef was de pijn.

Vier maanden had ik mijn zoon niet gezien (hij was acht jaar geworden zonder dat ik iets gehoord had) toen hij onverwacht belde. Hij was bij zijn therapeute en zei dat hij wel een uurtje naar mama wilde komen. ‘Alleen voor een uurtje’, benadrukte hij, maar natuurlijk was ik opgetogen. Eindelijk had ik zijn stem weer gehoord, ik zou hem eindelijk weer zien! Ik hoopte dat het ergste nu voorbij was en dat dit het begin was van hernieuwd contact. Een paar dagen later was het zover. Zijn vader zou hem komen brengen en een uur later weer ophalen. Klokslag tien uur stond hij voor de deur. Hoewel ik me het liefst op hem wilde

storten was mijn begroeting voorzichtig, om hem niet af te schrikken. Martijn keek wat onwennig het huis rond, we dronken als vanouds sap en aten koek op de bank, hij kreeg de achterstallige verjaardagscadeautjes en het begon van beide zijden steeds vertrouwder te worden. Daarna rommelde hij een hele tijd boven op zijn kamer, en toen hij naar beneden kwam had hij het ridderpak aangetrokken dat hij voor zijn zevende verjaardag van mij gekregen had. Ik maak een foto van hem terwijl hij voor me staat, in vechthouding met kartonnen schild en opgeheven plastic zwaard. Hij kijkt me aan en hij lacht, alsof hij zeggen wil: 'Ik vecht wel tegen je, mama, maar het is alleen maar een spel. Laten we er samen om lachen.' Terwijl het uur razendsnel verstrijkt lijkt er helemaal niets aan de hand. Alle wolken die voor de zon zaten zijn opgelost, Martijn is open en blij en de innige band tussen ons is als vanouds. Voor we het weten is het elf uur. Martijn bezeert zijn vinger en ik haal boven een pleister. Wanneer ik de trap afkom zit hij onder aan de trap zijn schoenen aan te trekken. Hij kijkt naar me op en lacht. Zijn gezicht is een en al openheid en hij straalt. De bezeerde vinger is al vergeten. Ik kijk naar hem en lach terug. We zijn onscheidbaar. Het moment lijkt eindeloos te duren. Moeder en zoon wisselen eeuwige liefde uit...

Zijn vader staat bij de voordeur, deurknop in de hand. 'Kom je gauw weer terug?' vraag ik. 'Je weet dat je altijd mag komen wanneer je maar wilt.' Hij knikt. In de auto kussen we elkaar ten afscheid, en het lijkt alsof hij niet echt weg wil, net zo min als ik hem wil laten gaan. Hij zwaait uitbundig terwijl de auto wegrijdt, en ik zwaai terug en zwaai en zwaai terwijl de auto allang de bocht om is.

Dat is de laatste keer dat ik hem heb gezien. Binnen een dag zijn de wolken weer voor de zon geschoven. Martijn zegt dat het helemaal niet leuk was bij mama en dat hij niet meer wil komen. Hij is nog net zo woedend. Er verandert niets. De therapeute geeft aan verder niets meer te kunnen doen. Wat tussen hem en mij staat zit diep, diep in zijn onbewuste, en hij is te jong om dieper te graven. Dat ben ik met haar eens. Afwachten blijft het enige dat mij rest.

Nu begint de tijd van het loslaten. Na de laatste ontmoeting heb ik het een tijd heel moeilijk. Juist het voelen en ervaren van de band tussen ons - van hoe het in werkelijkheid tussen ons is - maakt het bijna onverdraaglijk dat dit niet in de vorm ervaren kan worden. In het begin mis ik vooral het fysieke contact geweldig. Met een kind ga je vooral lichamelijk om en als dat wegvalt is er een enorme leegte. Ik wil hem vastpakken, knuffelen, zijn tanden poetsen, hem uitkleden, zijn pyjama aandoen en een nachtzoen geven. 'Moeder zijn' gaat over tasten, voelen, luisteren, ruiken. Nu heb ik een kind dat ik niet kan pakken. Ik tast in het luchtledige. Vaak droom ik van hem, en die dromen zijn bedrieglijk echt. Maar als ik wakker word, is hij er niet.

Intuïtief weet ik dat het heel lang gaat duren voor ik hem weer zal zien. Dat het gaat om jaren. Ik besef dat ik moet rouwen, hoe ongrijpbaar het verlies ook is omdat ik niet weet hoe het afloopt. Ik moet afstand gaan nemen van een vorm van moederschap die voorgoed voorbij is. Het heeft geen zin te blijven hopen op iets dat voorlopig niet zal komen. Voorzichtig begin ik dat naar mijn omgeving te communiceren. Dat het wel ooit op een of andere manier goed zal komen, maar dat ik het gevoel heb dat het nog heel lang gaat duren. Opa en oma zullen hun kleinkind een hele tijd niet zien. Mijn broer en zus zullen hun neefje missen. Iedereen in mijn omgeving wordt geconfronteerd met het verlies van iemand die hen dierbaar is.

Ook innerlijk gebeurt er heel veel, al is dat niet altijd zichtbaar voor de buitenwereld. Het is een proces dat maanden, jaren duurt. Ik probeer alles te blijven zien als één grote vergevingsles. Ik weiger mezelf als slachtoffer te zien. Die keuze heb ik in ieder geval. Er is een sterk, zéér sterk besef van gedragen worden door de situatie heen. Ik merk tot mijn verwondering dat ik me in mijn leven, in mijn relaties en mijn werk kráchtiger voel in plaats

van zwakker. Toch blijven er heel veel vragen: waaróm, in hemelsnaam, gebeurt dit? Ik zeg dat ik bereid ben de les te leren. Heilige Geest, vertel me wat de les is. En langzamerhand, stukje bij beetje, geschiedt het wonder. Dat wordt voor het eerst voelbaar in een ingrijpende en onverwachte ervaring. Die begint op een moment dat ik heel, heel veel pijn voel en het gemis ondraaglijk lijkt. Een paar dagen lang heb ik het gevoel dat de pijn me overmamt en ik er niet meer tegenop kan, dat mijn hart breekt en dat er geen uitweg is. Ik wil alleen maar naar Martijn toe en die gedachte is bijna een obsessie. Ik begrijp stalkers en wanhopige vaders die in batmankleren van balkons springen. Maar gelukkig, in plaats daarvan moet ik naar een Cursus-in-wonderen-workshop waarvoor ik me heb opgegeven. Ik wil dat deze verschrikkelijke pijn verdwijnt, maar er zit er niets anders op dan erbij aanwezig te blijven. En uiteindelijk gebeurt er iets, onverwacht. Het lijkt of ik door de pijn heen zak. Ik kom in een volkomen andere laag: stil, vredig, sereen en eindeloos ruim. Dat zijn nog niet de goede woorden: er is een totaal vervuld zijn. Ik heb geen grenzen meer, er is geen 'ik', er is alleen eenheid. Een indrukwekkende spirituele ervaring. Later, thuis, herhaalt het zich, korter maar nog intenser. Beide keren barst ik in huilen uit. Niet van verdriet, van vreugde en van opluchting. Nu weet ik waar dit allemaal over gaat. Ik vind God terug. Deze intense ervaringen herhalen zich niet op deze wijze, maar steeds meer voel ik dat het erom gaat dat ik loslaat, accepteer en me niet verzet tegen wat toch zo onacceptabel en ondraaglijk lijkt. Ik buig mee, ik laat het gebeuren, ik laat Martijn vrij. Hoe kan ik weten of het verkeerd dat hij ervoor kiest op te groeien zonder zijn moeder? Hoe kan ik weten of het niet beter is voor iedereen dat hij wordt opgevoed door zijn vader en zijn stiefmoeder en bij zijn (half)broertje? Wanneer ik mijn oordelen over zijn vader en diens vrouw loslaat, begin ik me dankbaar te voelen dat zij deze taak op zich genomen hebben. Blijkbaar ben ik van de zware opvoederstaak ontslagen. En hoe kan ik weten dat dat verkeerd zou zijn voor mij? Blijkbaar zou ik zeven jaar moederen en daarna andere dingen doen in mijn leven. Het kan niet anders dan dat het nodig is, voor zowel hem als mij. Ik geef mijn zoon de vrijheid te worstelen op zijn eigen manier om zo zichzelf te vinden. Ik geef mijzelf de kans te ontdekken wat werkelijke vergeving is. Natuurlijk is dit een proces, met ups en downs. Alle gevoelens - verdriet, pijn, gemis - die zijn er nog steeds. Ze hoeven ook niet weg. Ze raken echter wel steeds meer ingebed in rust. Want ik zie dat Martijn me iets héél belangrijks leert: dat het niet om mijn plan gaat.

‘Alleen Gods verlossingsplan zal werken ... Het verlossingsplan van het ego draait om het vasthouden aan grieven. Het stelt dat jij verlost bent, als iemand anders maar anders zou spreken of handelen, of als een externe omstandigheid of gebeurtenis veranderen zou ... Gods verlossingsplan werkt eenvoudig omdat je, door Zijn leiding te volgen, naar verlossing zoekt waar ze is. Maar als je daarin wilt slagen, zoals God jou dat belooft, moet je bereid zijn alleen dáár te zoeken.’ (WdI.71.t,2:1-2, 5:1-2)

Juist door iets te ‘moeten’ accepteren waar ik me met elke vezel tegen wil verzetten, juist door Martijn in vertrouwen de vrijheid te geven zijn eigen weg te gaan – als onkwetsbaar kind van God - ontstaat het verrassende inzicht. *Wanneer ik hem vrijlaat ben ik vrij!* En Martijn is mijn verlosser. Want ik ontdek dat er vreemd genoeg niets, helemaal niets, van me is weggenomen. Alles is me gegeven. Alles is er, en dit alles is liefde.

‘Vrijheid is de enige gave die jij Gods Zonen kunt schenken, omdat het de erkenning is van wat zij zijn en wat Hij is. Vrijheid is schepping, want het is liefde.’(T8.IV.8:1-2)

Martijns kamer heb ik in de loop van de tijd stukje bij beetje opgeruimd. Veel speelgoed en kleren zijn naar de kringloopwinkel gegaan. De platen aan de muur heb ik weggehaald en

vervangen door mijn eigen schilderijen. Op een kast staan herinneringen waar ik geen afstand van wil doen: zijn favoriete knuffels, zijn laatste kleibeeldjes, een speelhuisje, zijn potje met ‘oud’ geld: dubbeltjes, kwartjes en gulden. Het is de meest zonnige kamer van het huis en er hangt nu een prettige atmosfeer. Ik eigen me de kamer weer toe en neem hem weer in gebruik. Dat voelt goed. Op het nu lege tafeltje naast het bed – dat vroeger altijd vol knutsels, werkjes, stiften en sokken lag - staat een lijstje met daarin mijn favoriete Madonna, die van Botticelli. Maria en Kindje Jezus glimlachen nog steeds naar elkaar. Wat waar is dat blijft. In gedachten glimlach ik naar Martijn. Ik denk dat hij – in zijn hart – naar me teruglacht.

In mijn meditatie ontstaan soms beelden. Ze voelen troostrijk en waar. Ik zie een eindeloze ruimte, vol van het meest heldere, zuivere licht. De Vader buigt zich in oneindige liefde en tederheid naar zijn Zoon. En de Zoon kijkt op naar Zijn Vader, die Hij boven alles liefheeft. Vader en de Zoon wisselen eeuwige liefde uit.

‘Vader, Uw Zoon is heilig. Ik ben hem, degene tegen wie U glimlacht met zo’n dierbare, diepe en stille liefde en tederheid dat het universum naar U teruglacht en Uw Heiligheid deelt. Hoe zuiver, hoe veilig, en hoe heilig zijn wij dan, die in Uw Glimlach toeven, terwijl al Uw Liefde ons geschonken is, en wij als één met U leven in volkomen broederschap en Vaderschap, in zo’n volmaakte zondeloosheid dat de Heer der Zondeloosheid ons als Zijn Zoon ziet, een universum van Gedachte dat Hem compleet maakt’ (WdII.341.1).

* noot: Mijn zoon heeft er niet om gevraagd dat ik over hem schrijf. Om die reden heb ik in dit artikel zijn naam veranderd.

© Margot Krikhaar www.margotkrikhaar.nl